

IRODALMI MŰVELTSÉGÜNK

NEHANY KÉRDÉSE

A VILÁGHÁBORU lezajlása óta új nemzedék nőtt fel s került kisebbségi közéletünk számos őrhelyére. Ennek a nemzedéknek bő'csője még a világbéke utolsó évtizedének nyugalmaiban és fejlődésében ringott, de zsendülő gyermekkorá már az emberi idegek túlfeszítésének és lassu összeroppanásának zűrzavaros korában telt el. Ez a nemzedék középiskolai, majd egyetemi tanulmányait a már megváltozott idők szellemében és a neveléstudomány újszerű kísérletezéseinek jegyében végezte el. Nevelése nem gyökerezett az idősebbek átörökölt hagyományaiban, nem táplálkozott az irányzó multból, hanem egy új világban teljesedett ki s a jelen politikai és társadalmi érverésének lett kifejező és hű lázgerbéje.

Ez a 25—35 év közötti diplomás nemzedék ma már vezető szerepet visz kisebbségi közéletünk irányításában. Felelős munkát végez és tényleges eredményeket akar. Fontos tehát, hogy szak tudásán túl részese legyen annak az igazi faji műveltségnek, melynek alapos elsajátítása és szellemétől való teljes átítatódása nélkül építeni kevésbbé, de rombolni annál többet tud. Irodalmi műveltségének áttekintése ezért erdélyi kisebbségi sorskérdéseink közül nemcsak egyik legérdekesebb, de egyszersmind legfontosabb feladat.

HÚSZ FIATAL DIPLOMÁS barátomhoz néhány körkérdést intéztem. Elsősorban világirodalmi jártasságuk iránt érdeklődtem, hogy megfelelő bepillantást nyerhessek azokba a keretekbe, melyek között tetszésük szerint mozoghatnak. Feleleteikből a túlóldali táblázatot állítottam össze s megállapíthatjuk, hogy általában keveset olvasnak, minden olvasó külön pályakörben kering, hiszen a feltüntetett írók nagyobb részét csak egy egy olvasó ismeri. Tévedés azt hinnünk, hogy a fenti írók — akár a legnépszerűbbek, akár csak az egyesek által ismertek — választott írók lennének; a népszerűbbek elsőbbsége annak tulajdonítható, hogy néhány olvasó könyvtárában könnyebb hozzáférhetőségüknél fogva csak ezek az írók szerepelnek, míg az utóbbiak véletlenül csak néhányuk könyvei között találhatók meg. Táblázatunk bizonyossága szerint olvasóink között a könyvcseré fogalma ismeretlen. Egymástól elszigetelten, függetlenül olvasnak, érdeklődési körük csak saját könyveikre szorítkozik.

Ennek a kényelmes olvasási módszernek valószínű oka abban rejlik, hogy kérdezettjeink számára az olvasás nem tudatos terv-

██████████	Dosztojevszkij
██████████	Zweig
██████████	Tolsztoj
██████████	Rachmanova
██████████	Zola
██████████	Dickens
██████████	A. France
██████████	A. Munthe
██████████	V. Hugo
██████████	A. Salten
██████████	Lagerlöff
██████████	Lawrence
██████████	G. Flaubert
██████████	Balzac
██████████	Gorkij
██████████	Wells
██████████	Galsworthy
██████████	Maupassant
██████████	Mereskovszkij
██████████	Hamsun
██████████	Dumas-père
██████████	Schopenhauer
██████████	Bergson
██████████	Kant
██████████	Stendhal
██████████	Molière
██████████	Dante
██████████	E. Wallace
██████████	Osszendovszki
██████████	C. Farrère
██████████	Payot
██████████	Sudermann
██████████	E. Kästner
██████████	G. Fink
██████████	E. Ludwig
██████████	Ibanez
██████████	Puskin
██████████	Schaw
██████████	D'Annunzio
██████████	S. Lewis
██████████	Boccaccio
██████████	Cooper
██████████	Paléologue
██████████	Haliburton
██████████	Maurois
██████████	Mérimée
██████████	Prévost
██████████	Bordeaux
██████████	Gide
██████████	Daudet
██████████	Meschendorfer
██████████	Wassermann
██████████	Dreiser
██████████	Haukland
██████████	Montaigne
██████████	Pascal
██████████	Mathers

szerűség, nem belső hiányérzet szükség szerű vagy ösztönös kielégítésére való törekvés, nem céltudatos önképzés, hanem a napi munka végzése közben vagy befejezése után jóleső felüdülés, esetleg jobb hiányában kellemes időtöltés és gondtalan pihenés, egy szóval: szórakozás. Hogy a világirodalom olvasásának végcélja számukra az egyszerű szórakozás, mutatja az a tény, hogy nem egy olvasó gyönyörködik Rachmanova írásaiban, míg Shakespeare, Goethe, Ibsen, Maeterlinck, Leopardi, Gogolj, Turgenyev, Pirandello, R. Rolland és a többi, szóval a világirodalom legértékesebb íróinak munkássága érdeklődési körén kívül esik. De ha az olvasás végcélja a szórakozás, az olvasó nagyon könnyen a rendszertelenség zűrzavarába esik. A rendszertelen olvasás annak a kényelemszeretnek az eredménye, mely a legtöbb olvasót arra készíti, hogy csak azt a könyvet üsse fel, mely a keze ügyébe kerül. Mellékelt táblázatunk el is árulja, hogy olvasóink ötletszerűen olvasnak, határozott irányelvük nincs s így alkalom szerint különböző tárgyú és különböző értékű könyveket forgatnak. Több révből jutott diplomás barátom rendelkezik olyan anyagi erővel, hogy magának nagyszabású és értékes könyvtárat is beszerezhetne, de legtöbbször olyan könyveket vagy könyvsorozatokot vásárol meg, melyeket a könyvkereskedő vagy utazóügynök megvételre ajánl. Innen a magánkönyvtárak tarkabarkasága, értékes könyvek szomszédságában selejtes áru-

cikkek színes kirakata. Olvasóink kevésbé forgatják szépirodalmi folyóiratainkat, azokban ritkán olvassák el az újonnan megjelent könyvekről írt hosszabb-rövidebb beszámolókat, azért nem ismerhetik a világirodalom nagyságainak tárgykörét, sem a maguk szaktudományával esetleg kapcsolatban vagy bizonyos eszmei érintkezésben levő könyvek anyagát; mindent összegezve: a világirodalom olvasása terén teljes tájékozatlanságot és járatlanságot árulnak el.

ENNEK az irodalmi tájékozatlanságnak azonban nem saját maguk a kizárólagos okai. Legalább elsősorban nem. Szépirodalmi tekintetben ki vagy mi tájékoztatja, vezeti, irányítja ezt a már többszáz főre rugó fiatal magyar értelmiségi osztályt? Irányítás nélkül a maga ügyes-bajos dolgaival elfoglalt ügyvéd, orvos, tanár, gyógyszerész, pap nem tudhatja, hogy mit olvasson, milyen könyvet vásároljon, melyik író, irány vagy könyv áll legközelebb világszemléletéhez, gondolat- és érzésvilágához, benső sugallataihoz, egyéni adottságaihoz. Az irodalmi tájékozatlanságnak első következménye a rendszertelenség, amit fennebb láttunk, de később beköszönhet az érdeklődés fokozatos csökkenése, a közönyösség fellépése s végül az olvasási ösztön teljes kihalása.

A világháború zajlása alatt és után felnőtt nemzedék feltétlen irodalmi irányításra szorul. Nem középiskolai vagy egyetemi módszerre gondolok. Az ilyen irányítás untatná az olvasást alapjában véve mégis csak szomszédos fiatal értelmiségünket, mely különösen vidéki városokban keresi az olvasás alkalmát, mint az egyetlen csendes, de építő és a benső, szakadatlan előrehatolást biztosító magánfoglalkozás lehetőségét. Az irányítás nemcsak a jobboldali, baloldali vagy tudom is én melyik világnézet előnyeire, illetve hátrányaira való utalásban, sem egy-két irodalmi szempont felismerésében, sem a ma már számtalan izmusban meggyilvánuló eszmetan útvesztői között található esetleges kiigazodás megkönnyítésében, hanem mindezeket túl minden európai, sőt a világ-egyetem minden szellemi, társadalmi, lélektani, széptani, történeti stb. azaz az irodalomban kifejezésre juttatott megmozdulásának a mi kisebbségi életviszonyainkra, sorskérdéseinkre, létfeladatainkra való öntudatos alkalmazásában áll. Mai életkörülményeink szigorúan megkövetelik, hogy ne egyoldalú utakat tapossunk, hanem hivatásunk kereszthordozásában, felelősségérzetünk teljes tudatában gyökeresen faji szellemtől áthatott egyetemes műveltséget szerezzünk.

Ilyen természetű irányítást nem találnak olvasóink az erdélyi magyar kisebbség napi sajtójának irodalmi rovatában. Napi sajtónk foglalkozik ugyan itt-ott könyvekkel, írőkkel, ismertetésekkel, de olyan rendszertelenül, mint ahogy fiatal diplomásaink olvasnak. Ezek a könyvismertetések (hol baráti dicséretetek, hol üzleti hírvérések) rendszeren szem elől tévesztik azt az erdélyi közös magyar gondolatot, melynek minden író, minden olvasó, minden sajtótermék alá kell, hogy rendeltessék. Az egységes irányítás elvét figyelmen kívül hagyják szépirodalmi folyóirataink is. Valamennyiben bőven olvashatunk eredeti novellát, rengeteg elbeszélést, költeményt, megemlékezést, fordítást, könyvismertetést, igen egyéni látásokat

és értékeléseket. De folyóiratainkból is hiányzik a magyar közönség gondolata, a magyar faji öntudat látókörének európaivá szélesedő távlata s az európaiság magyar erőforrásokká tömörülő tartaléka. Ha ez az egységes közös magyar szempont hatná át mind a napi sajtót, mind szépirodalmi folyóiratainkat, fiatal diplomás vezetőink nemcsak a világirodalom sodrába kapcsolódnának bele könnyebben és több érdeklődéssel, nemcsak magukat képeznék, fejlesztenék a világirodalom rendszeres olvasásával, de megtanulnák európai szemmel látni a maguk kicsi szülőfájának minden fogatkozását és minden érdemét. Ezzel együtt érdeklődésük, olvasási készségük hatványozódnék, nem olvasnák egymástól elszigetelten csupán a kezük ügyébe eső könyveket, hanem olyan egészséges és egységes áramkörbe kapcsolódnának bele, amelyben minden olvasó előtt tisztán rajzolódna fel a maga egyéni, — de a magyar közösség keretében kifejtendő hivatása, felelőssége, egész élete.

FIATAL DIPLOMASAINK világirodalmi olvasottságához hasonló helyzetképet mutat magyar irodalmi jártasságuk. A rendszertelenség és tervszerűtlenség itt is szembeszökő. Régi irodalmunkat nem ismerik, következőképp nem is olvassák, nem is szeretik. Kizárólagos szaktudománynak tekintik, mint ilyent unják és kerülnek. Unják, mert szerintük a régi irodalom világa többé nem korszerű, elavult szemlélete legfennebb múzeális értéket képviselhet. Kerülnek, mert középiskolás korukban nem érezték át annak sem szépségét, sem jelentőségét. Nem akarom mindenben a középiskolát s annak irodalomtanítási módszerét hibáztatni, de az bizonyos, hogy azok az olvasók, tanulók vagy végzettek, akik a régi magyar irodalomban — szerencsés irányítással — meg tudták vagy meg tudják látni, hogy a mai irodalmi jelenségek megértése a régi ismerete nélkül egyoldalú és többnyire hamis, akik észrevették, hogy régi irodalmunk a magyar szellemtörténet fejlődése tekintetében az a talapzat, melyre a későbbi századok felépítették a magyar szellem fellegvárát, akik határozott állást tudtak foglalni a magyarság régi, de még ma is korszerű sorskérdéseiben, akik megérezték, hogy régi irodalmunk nemzetértünk legghamisíthatlanabb tükörképe abban az első vergődésében, amikor a magyar lélek kezdett kereszténnyé, majd európaivá válni, de ugyanakkor ádáz és tartós harcot vívott az ősiséggel, akik egy szóval át tudták élni mindazt, amit őseik magukból kitermeltek s ebből maguknak részt tudtak kérni, azok az olvasók folytatják és folytatni fogják a régi irodalom remekeinek olvasását s úgy térnek vissza azokhoz, mint az egyedüli és tiszta ősi forráshoz, mely napjainkban, mint mindig, felüdít, táplál és erősít. Az ősiség az a hatalmas párolókészülék, amely faji jellegünkől minden idegen anyagot kiválaszt és kiküszöböl. Régi irodalmunkkal is, mint minden külső erőmegnyilvánulással szemben, egységes állást kell foglalnunk.

Ha ez a nemzedék nem is ismeri és értékeli régi irodalmunkat, már buzgóbban érdeklődik a XIX. sz. írói iránt, és még szorgalmasabban merül el mai irodalmunk olvasásában. Igaz ugyan,

hogy a XIX. sz. írói közül mindössze három névvel: a Jókaiéval, Aranyéval és Mikszáthéval találkozunk. Az utóbbi és Jókait szórakoztató mesemondása és humora, Aranyt pedig nyelvének tiszta magyarsága, a népiség kidomborítása és higgadt világszemlélete miatt kedvelik; mind a három íróat állandóan olvassák, nagyra becsülik és igazán élvezik. Ha Petőfi a népé, Arany a középosztályé. Sokkal több név található azonban a mai irodalom képviselői közül. A legkedveltebb írók sorrendje a következő: Kuncz, Zilahy, Szabó Dezső, Reményik, Kós, Ady, Tamási, Móricz, Herczeg, Móra, Mécs, Nyíró, Áprily, Karinthy, Harsányi Komáromi, Földi Mihály, Makkai, Molnár Ferenc, Molter, Bánffy, Szánthó, Karácsony Benő, Kosztolányi Gulácsy, Féja, Kodolányi, Bibó, Juhász Gyula, Kassák, Hegedüs L., Erdős René. Terjedelmes névsor, az olvasásbeli szorgalom jegye. Azonban az örvendetes érdeklődés nem magáért a lényegért, hanem inkább a formáért történik. A mai írók olvasása — amint megkérdezett barátaim írják — könnyű, szórakoztató, érdekes; stílusuk élvezhető; tárgyük a mai társadalom élete; tehát állandó olvasásuk által az olvasó színvonalon marad, sőt haladhat a korrallal. Az ilyen természetű érdeklődés hamar általánossá és határozatlanná válik, ritkán megy túl az egyszerű ismeretszerzés hasznosságáig elvén, legtöbbször az egyéni szórakozás kielégítésére szolgál s mint ilyen, természetlen a kisebb-körű környezet s az egész magyar közösség szempontjából. Fiatal nemzedékünk a mai irodalommal, mint a jelen élettel s ennek a jelen életnek kérdéseivel, nagy horderejű feladataival, ezeknek megoldásaival, tehát az irodalommal, mint állandóan ható, irányító és egy egész népfaj létezését elhatározó tényezővel szemben nem tanúsíthat közömbös magatartást.

FENTIEKBŐL önként adódik a kérdés: hogyan kell hát ma olvasni? Az olvasás művészet, írták a régiek. A mai olvasás hajtóerő, valljuk mi. Minden olvasónak, aki magát bizonyos mértékben megismerte, előadások vagy sajtó, szépirodalmi folyóiratok vagy irodalmi társaságok, mindezek hiányában személyes kutatás segítségével meg kell keresnie, ki kell választania azokat a könyveket, melyek legelső sorban lelkének berső sugalmaival, hajlamaival, szükségleteivel, egyszerűen a maga lelki berendezettségével állnak szoros kapcsolatban, szerves közösségben. De ez még nem minden. Az olvasónak módját kell találnia, hogy az olvasás útján szerzett értékeket abban a szűkebb környezetben, melyben él és munkálkodik, szétossza és hogy az egyéni érték-tőke közkinccsé, állandóan ható, építő és irányító hajtóerővé fejlődjék. Ebben a tekintetben az a kérdés, hogy ki a kedvenc írója és irodalomtörténetünk melyik korszaka érdekli, a feleletek alapján az itt következő névsort kaptam: Szabó Dezső, Nyíró, Kós, Tamási, Wass Albert, Móricz, Mikszáth, Karácsony Benő, Móra, Reményik, Makkay, Zilahy, Zweig, Hamsun, Haukland, Áprily, Ady, Balzac, Flaubert, Montaigne, Pascal, Zola, Tolsztoj, Kuncz, Zsigrai, Mathers, Salten, Jókai. Megkérdezett barátaim egy részének nincs kedvelt írója s a legtöbben a könyvet csak szórakoztató

eszköznek tekintik. Néhány olvasó azonban azért kedveli íróját, mert írásaikban az ős magyar tehetség s a népiség legerőteljesebb kibontakozását látja, másfelől azért, mert művei „nem fellegekben járnak, hanem emberiek, világosak és érthetők”. Szabó Dezső elsőbbsége annak tulajdonítható, hogy legsajgóbb sebeinkre mutat rá, mint kiáltó szó; Móriczot társadalmi rajzaiért, Mikszáthot magyar tárgyaiért és szórakoztató, humoros előadásiért, Reményiket őszinteségeért, Áprilyt természetrajongásáért, Kósti Kalotaszegért, Makkait merész röptű képzeletéért szeretik. Szóval egyetlen író sem kedvelnek azért, mert műveikben saját maguk benső világának kifejezését találták meg. Irodalomtörténetünk korszakai közül pedig szinte egyhangulag a mai irodalmat jelölték meg kedvenc korszakuknak. Három olvasó a XIX. század irodalmát is méltatja, mivel ez a korszak a nemzeti gondolat kibontakozásának történetét tünteti fel. Egy olvasó a kuruc korban, mint az öntudatra ébredés első megnyilvánulásában gyönyörködik.

Régen elég volt, ha az olvasó helyes olvasási módszerrel értelmi tehetségét okos és helyes ítélkezéshez szoktatta s érzéseinek helyes sugallatait önmagában kifejlesztette. Ma a hangsúly az akaraterőnek a szűkebbkörű közösség javára történő érvényesítésére esik. Ennek a végcélnek eléréséhez nem szükség más, mint önfegyelmélet és tudatos ránevelés.

AZ ÖNNEVELÉS első alapelve a könyvről alkotott eddigi véleményünk felülvizsgálata. Minek tekintjük a könyvet? Egyszerű szórakozásnak? Ismeretszerző gyorstalpalónak? Az egyéni hiúság kielégítésének? A divat vagy a köznyezet befolyására történő felbuzdulásunk levezetőjének? A könyv mindezeknél több. A könyv hivatásunk, tehetségünk, életpályánk egyik elhatározó és formáló alapeszköze. Iránytű, mely kihat egész életünk alakulására. Babits Mihály így határozta meg a könyvet:

*Oh ne mondjátok azt, hogy a könyv ma nem kell,
hogy a könyvnél több az Élet és az Ember,
mert a könyv is Élet és él, mint az Ember —
így él: emberben könyv s a könyvben Ember.*

Ha a könyv életünk legbizalmasabb barátja és tanácsadója, igen fontos, hogyan válogassuk meg. Itt az olvasó segítségére napi és szépirodalmi sajtónk siethetne. Számtalan jó könyv olvasható, melyet az irodalmi kritika agyonhallgat, számtalan rossz könyv, melyet a kéz-kezet-mosó bíráló a jó könyvek sorába emel. A selejtezés munkája tehát az olvasót állítja nehéz feladat elé, oly feladat elé, mely tulajdonképpen az idő kérdése. Várnunk kell. míg egy egy új könyv megjelenése után bizonyos idő eltelik. Ez alatt az idő alatt azonban legyünk résen: élénk figyelemmel kísérjük az új könyvről megjelent összes bíráló ismertetéseket és hozzászólásokat, sőt tartsuk számon még a mindennapi társas érintkezés folytán hallott magánvéleményeket is. Hadd forogjon a kérdés keserű levében. Ne aggasszon az a gondolat, hogy az új

könyveknek nem mi vagyunk legelső olvasói: aki elsőnek olvassa el a friss könyveket, rendszerint hiúságból teszi s az ilyen olvasás felszínes és meddő. Ellenben ha az új könyvről szerzett benyomásaink kedvezőek, vásároljuk meg és olvassuk el. A mostani olvasás már élmény számba megy. Az élmény nem suhan el nyomtalanul muló perceinkkel együtt, hanem még sokáig ott él bennünk, továbbkavarog, esetleg újabb tanulmányozásra, gyakran vággyal tele kutatásra késztet. A kutatás az olvasót már önálló működés felé sodorja s a könyv feszítőereje tettek szikráiban robban ki. Ha évente csak néhány könyvet veszünk ilyen tüzetes nyomozás alá, önként bekapcsolódunk az irodalmi közélet áramkörébe, megismerjük összes folyóiratainkat, az ezek mögött álló szellemi és anyagi erőket, a rovatvezetők, bírálók, könyvismertetők egész sorát, a kiadókat, sokszor a kulisszatitkokat, végül mindezekből s magából az elolvasott könyvből íróinkat értékük szerint. Irodalmi naplót is készíthetünk, ahová bevezetjük személyes tapasztalatainkat, jó vagy rossz benyomásainkat, kialakult meggyőződéseinket. Így lassanként olyan kiegyensúlyozott ítélőképességet szerzünk, amely előítéletek, könnyelmű vélemények, röpké ismertetések vagy elfogult bírálatok káros befolyása ellen védelmez. S ugyanakkor a tisztánlátás ama érzékére teszünk szert, amely csalahatatlanul sugalmazza, hogy ezentúl melyik írótól mit várjunk vagy mit várhatunk. Tájékozottságunk ezen a pontján a jó könyvek kiválasztása már nem nehéz feladat.

FENTIEKBŐL önként adódik még a következő kérdés: hogyan kell olvasni a jól megválasztott könyveket? A válasz egyszerű: rendszeresen, pontosan és gondolkozva. Láttuk, hogy a rendszerertelenül csapongó olvasás céltalan és gyümölcstelen. A rendszeres olvasás bizonyos törvények szerint történik — mindig megfelelő kérdés, tárgykör vagy szempont körül forog. Az emberi elme okszerű, következetes gondolkodású, tehát az új ismereteket is csak úgy tudja kellőképpen rögzíteni, ha azokat szorosan egymáshoz kapcsolva gyűjtötte össze. Ha az elolvasásra szánt jó könyveket egymással bizonyos összefüggésben vagy viszonylatban, bármilyen vonatkozásban vagy mellérendeltségben olvassuk el, a bennük hullámzó kérdés, tárgykör, szempont lelkünkben elmélyül, minden könyv világát egyszerre több oldalról és több szemmel látjuk meg, benne élünk mi is, cselekvő részt veszünk annak kifejtésében, érzelmeink mélyülnek s végül akarat-erőnk bizonyos tettek végrehajtása felé utat tör magának.

A jól olvasás második feltétele: a pontosság. Maradék nélkül értsük meg mindazt, amit az író könyvében eléünk tár. Ha egy éjszaka végigolvassuk a *Puszták népét*, haszontalan munkát véghez-tünk. A pontatlan olvasás olyan mint az álom: felébredéskor képei tovatűnnek. Akit csak az elolvasásra szánt könyv cselekménye érdekel, muló szórakozást keres. Ne siessünk; gondolkozzunk, vegyünk lélegzetet. Ez a jól olvasás harmadik feltétele. Szálljunk le a könyv mélységeibe, emelkedjünk fel magaslataira, szárnyaljunk lendületében, szóval éljünk benne — nyitott szemmel és gondolkodó

fővel. Mintha léggömből tekintenénk alá, meg kell figyelniünk az összes látható részecskéket s egységben kell látnunk a könyv egész világát, mint egy kiterített hatalmas térképet. Ha sikerül az író világát így meglátnunk, hasonlítsuk össze azt a magunkéval. Nézzük meg, hogy mennyire viszonylanak egymáshoz: vonzák vagy taszítják egymást? Ne vegyünk mindent hamar készpénznek. Minden gondolat után tegyük fel magunknak a kérdést: miért? Bíráljunk. Nemcsak az író világát, de mesterségét is. Mérlegeljük az író jellemformáló és szerkesztő erejét, képzeletgazdagságát, megszólaltatott érzéseinek mélységét és őszinteségét, művének erkölcsi világát s nyelvének magyaros és művészi voltát. Ha a jól olvasás fenti három feltételét betartjuk, egy-egy könyv elolvasása után megtelünk életörömmel s tenni, alkotni vágyunk magunk is, építeni és teremteni kicsiny világunkban: ügyvédi irodánkban, orvosi rendelőnkben, tanári katedránkon, templomi szószékünkön.

Utolsónak adtam azt a kérdést, hogy fiatal nemzedékünk szükségesnek tartja-e az irodalmi s első sorban a magyar irodalmi önképzést. Válaszunk őszinte, jellemző és valószerű. Egyesek az önképzés szükségét az egyén szellemi fejlődését biztosító eszköznek tekintik, de többen látták és látják meg azt, hogy kisebbségi életsorsunk egyik legjelentősebb erőforrása szépirodalmunk alapos ismerete, amely nélkül faji öntudatunk megteremtése és kifejlesztése lehetetlen. Irodalmunkat az egyénre háramló hasznossági elven túl az egyetemes magyarság fejlődésére gyakorolt roppant hatásában fogják fel. Emiatt elengedhetetlen szükségét érzik a szakszerű irányításnak. „Szükséges, — írja egyik olvasó, — hogy olyan könyveket olvassunk, melyek hozzásegítenek minket ahhoz, hogy az egészséges magyar szellemi arcvonal kialakításában részt vehessünk, de ugyanakkor szükséges az olvasók szakszerű tájékoztatása, hogy csak valóban értékes könyveket vásároljunk meg s olvassunk el.”

Fiatal végzettjeink természetes és jogos kérésének teljesítése elől ma már nem lehet mereven elzárkózni. Felelőségük teljes tudatában kérésük indokolt és feltétel nélkül teljesítendő faji kötelesség. Kérésüket hallgassák meg első sorban irodalmi társaságaink, melyek legjobb íróinkat számlálják tagjaik sorába, hallgassák meg szépirodalmi folyóirataink, melyek elterjedésüket, de egyzersmind igazi hivatásukat csak a középosztályunk lelkében megnyilvánuló szükségletek és hiányok pótlásával s egy egységes, létérdekeinket mindenben szolgáló közös magyar látókör kialakításával biztosíthatják, végül hallgassák meg napi sajtótermekeink, melyek nem egy szegényebborsú fajtestvérünk egyetlen szellemi táplálói és irányítói. Ha azonban fiatal értelmiségünk kérése pusztába kiáltott szó marad, vállalják ők maguk az egyéni munkát és egyéni önképzést még áldozatok árán is. Az eredmény előbb-utóbb bekövetkezik. Ha pedig ellenkező útra térnek, feltétlenül elharapózik különösen vidéki városokban a közönyösség, melynek térfoglalása mind az egyén, mind a közösség szempontjából bomlasztó és pusztító hatású.

Dr. DEBRECZY SÁNDOR